

Marijan Gabrijelčič: Glagolite

Muzejsko društvo v Škofji Loki je spomladi 1997 izdalo partituro kantate za sopran, flavto, violončelo, mešani zbor, zvonove in orgle skladatelja Marijana Gabrijelčiča, ki nosi naslov *Glagolite*. Skladbo je skladatelj oblikoval na izbrane odlomke teksta Brižinskih spomenikov, ki veljajo za prva ohranjena besedila v slovenskem jeziku, nastala okoli leta 1000. Gabrijelčič je skomponiral kantato *Glagolite* po naročilu za slovesno prvo praznovanje občinskega praznika občine Škofja Loka ob 1024-letnici prve omembe tega kraja in ob 60-letnici Muzejskega društva v Škofji Loki. Broširani zvezek prinaša poleg partiture *Glagolite* skladatelja Gabrijelčiča še besedo urednika te edicije, A. Pavla Florjančiča, sledi zapis teksta, nato pa esej Franca Križnarja z naslovom Brižinski spomeniki in slovenska glasba od nekdaj... Na zaključku je Križnar prispeval kratek oris skladateljske osebnosti Marijana Gabrijelčiča, članek pa je obogatil skladatelj s kratkim komentarjem k svoji skladbi *Glagolite*. Ob krstni izvedbi te skladbe, 29. junija 1997, je Radio Sora izdal tudi kaseto, izvajalci so bili: Vera Mlejnik – sopran, Liza Hawlina – flavta, Miloš Mlejnik – violončelo, Tone Potočnik – orgle, Komorni pevski zbor Loka ter zborovodja Janez Jocif.

V marcu 1997 je Muzejsko društvo v Škofji Loki (Loški razgledi, Doneski 5) izdalo skladbo skladatelja Marijana Gabrijelčiča z naslovom *Glagolite*. Gre za kantato za sopran, flavto, violončelo, mešani zbor, zvonove in orgle, ki jo je avtor posvetil "prvemu praznovanju občinskega praznika občine Škofja Loka ob 1024-letnici prve omembe Loke in Kranjske ter 60-letnici Muzejskega društva v Škofji Loki.". Jedro broširanega zvezka v formatu A4 (30 strani!) predstavlja omenjena partitura (18 strani!) Gabrijelčičeve kantate, ki jo je avtor oblikoval na izbrane odlomke teksta Brižinskih spomenikov. Spremno besedo je prispeval A. Pavel Florjančič, ki je edicijo tudi uredil. Sledi tako imenovani "kritični prepis teksta" za kantato in nato še isti tekst, zapisan v sodobni slovenščini. Tu iz pripombe izvemo, da je v partituri avtor uporabil "poenostavljeni fonetični prepis". Eseg z naslovom Brižinski spomeniki in slovenska glasba od nekdaj je napisal muzikolog Franc Križnar, sledi pa tudi povzetek le-tega v nemškem jeziku. Sam skladatelj Gabrijelčič nato svoje delo *Glagolite* tudi komentira, Franc Križnar pa podrobneje predstavi njegovo skladateljsko osebnost.

"V začetku je bila beseda", tako je naslovil svoj spremni tekst A. Pavel Florjančič, pojasnil pa je: "V slovenski državni zastavi bi morala v srednjem modrem polju stati beseda *Glagolite* v zlati barvi. ... Stari glagol *glagoliti* pomeni govoriti ...". Avtor članka

nato omenja nekatere za Slovence prelomne letnice: obdobje 630–745 kot obdobje kneževine Karantanije, leto 1550, ko smo bili prvič "poimenovani kot Slovenci", leto 1584, ko smo dobili tiskano biblijo v narodnem jeziku, leto 1848, ko smo dobili v svojem jeziku politični program Zedinjene Slovenije, in leto 1991, ko smo dobili ustavo samostojne Republike Slovenije. *"Naša suverenost izhaja iz naše kulture, katere temelj je bila beseda."*

Brižinski spomeniki so prva knjiga Slovencev, nastali so okoli leta 1000, odkrili so jih leta 1807 v Bavarski državni knjižnici. Gre v bistvu za tri liturgična besedila, ki so bila od odkritja do danes predmet številnih razprav in študij. *"V njih opažamo starejše splošnejše slovanske značilnosti in mlajše alpskoslovansko slovenske. ... Veljajo za prva ohranjena besedila v slovenskem jeziku."*

In povezava Brižinskih spomenikov s Škofjo Loko? Cesar Oton II je leta 973 širše zemljišče današnje Škofje Loke podaril škofu Abrahamu iz Freisinga in prav v obredniku tega škofa so našli Brižinske spomenike. Ker gre tu hkrati za prvo omembo Loke, so se odgovorni odločili, naj bo datum na tem dokumentu tudi datum njihovega občinskega praznika. Za slovesnost ob prvem praznovanju le-tega, ob 1024-letnici prve omembe Loke in ob praznovanju 60-letnice Muzejskega društva v Škofji Loki, so odgovorni predlagali slovenskemu skladatelju Marijanu Gabrijelčiču, naj oblikuje novo glasbeno delo in vanj vključi nekatere odlomke iz Brižinskih spomenikov.

Franc Križnar v uvodu članka z naslovom *Brižinski spomeniki in slovenska glasba od nekdaj ...* ugotavlja, da *"začetki slovenske glasbe slonijo na varovanju poganskih ostalin, uveljavljanju kirielejsonov, prvih ljudskih posvetnih in cerkvenih pesmih"*. V drugem delu članka se podrobneje dotakne Brižinskih spomenikov, nevm, korala. Pod drobnogled je vzel dve večji znanstveni razpravi o Brižinskih spomenikih iz leta 1993 in 1996 (oboje: SAZU, Ljubljana). Zelo zanimiva je na primer Snojeva teza z zgovornim naslovom in hkrati vprašanjem: *"Ali so nadvrstična znamenja v Brižinskih spomenikih nevm?"* Avtor ugotavlja, da za to ni trdnih dokazov, dopušča pa možnost, da sta se *"oba spovedna obrazca izvajala oziroma recitirala po enem od recitacijskih glasbenih obrazcev, kakršni so se izoblikovali v srednjeveški liturgiji"*. Sicer pa za ta *"nadvrstična znamenja"* ni mogoče ugotoviti, da so *"prevzeta*

Marijan Gabrijelčič

GLAGOLITE

*Kantata za sopran, flauto, violončelo,
mešani zbor, zvenove in orgle*

iz sočasnih nevmatskih pisav". Snojev zaključek je: "Nadvrstičnim znamenjem v Brižinskih spomenikih ne kaže iskati izvora med znamenji sočasnih in sorodnih nevmatskih pisav."

V nadaljevnju Franc Križnar podrobneje pojasnjuje izraz "nevme", na kratko opiše razvoj notne pisave, se pomudi ob pojmu "gregorijanski koral" ter ob srednjeveških koralnih zapisih in ob zapisih, ki jih hranijo naši arhivi, navaja tudi nekaj imen pomembnih glasbenih ustvarjalcev, ki so tako ali drugače pomembni za nas tja do sredine 17. stoletja: Jurij Slatkonja, Primož Trubar, Jacobus Gallus Carniolus in Gabrijel Plavec.

Skladatelj Marijan Gabrijelčič (rojen 1940) je torej skladbo *Glagolite* napisal na že omenjeno pobudo in za posebno slovesnost. Glede na izvajalske zahteve je upošteval "razpoložljive škofjeloške poklicne glasbenike" in zborovski ansambel, ki tu deluje. Ob prvi izvedbi tega dela, 29. junija 1997, je Radio Sora izdal tudi kaseto s posnetkom iz Nunske cerkve v Škofji Loki. Izvajalci so bili: Vera Mlejnik – sopran, Liza Hawlina – flauta, Miloš Mlejnik – violončelo, Tone Potočnik – orgle, Komorni pevski zbor Loka ter zborovodja Janez Jocič.

V uvodnem, ekspresivnem delu, nakazuje skladatelj arhaično naravnost predvsem v melodiki violončela. Sicer pa je kantata zgrajena v intenzivnem izraznem loku, ki ga v nadaljevanju podčrtuje na eni strani sopranski solistični part s stopnjevanjem v obsegu glasu od uvodnega motiva, ki se giblje med *d* in *a* v enočrtani oktavi pa tja do tona *a* v dvočrtani oktavi na zaključku, na drugi strani pa tudi celotna gradnja v dinamičnem stopnjevanju. Zborovski part je oblikovan zvečine v petglasnih, docela tonalnih akordičnih tvorbah, skladatelj pravi, da si ga je zamislil kot "glas ljudstva". Dalje pa avtor komentira vlogi obeh solističnih instrumentov, flavte in violončela, kot "neodvisni" od vokala. Izredno bogat melodični splet in preplet partov flavte in violončela zvočno bogatijo še orgle, tako da je vtis kljub takorekoč komorni instrumentalni zasedbi izredno mogočen, izrazno učinkovit, slovesen. Vsekakor pa je skladatelj pisal to delo za profesionalno naravnane izvajalce, sopranistko, flavtistko, violončelista in organista. Vsi izvajalci, vključno z zborom, so svoje zahtevno delo odlično opravili.